

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญภาพ	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ทบทวนงานศึกษาและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	4
1.3.1 แนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse analysis)	4
1.3.2 การสร้างความหลากหลายของการดำรงชีพ (Livelihood Diversification)	6
1.3.3 การต่อรอง (Negotiations)	11
1.4 กรอบแนวคิดในการศึกษา	15
1.5 ระเบียบวิธีวิจัย	16
1.5.1 หน่วยการวิเคราะห์	16
1.5.2 วิธีการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	16
1.6 ขอบเขตและพื้นที่ศึกษา	19
1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	20
1.8 ระยะเวลาในการศึกษา	20
1.9 เนื้อหาของวิทยานิพนธ์โดยสังเขป	21

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 2 ความซับซ้อนหลากหลายของระบบนิเวศในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ	22
2.1 ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ของการทำนาและการเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง ราบลุ่มแม่น้ำ	22
2.2 การปรับโครงสร้างภาคชนบท การเกิดขึ้นของหมู่บ้านชานา และ การสร้างยุทธศาสตร์การดำรงชีพของครัวเรือนชานาในพื้นที่ ภาคเหนือตอนล่าง	28
2.3 การเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งในฐานะยุทธศาสตร์การดำรงชีพของครัวเรือน ชานาไร้ที่ดินทำกิน	37
2.4 สรุป	47
บทที่ 3 เครือข่ายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ซับซ้อนของการเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง	48
3.1 ยุทธวิธีการปรับตัวที่แตกต่างหลากหลายของครัวเรือนเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง	48
3.2 เครือข่ายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่มีความซับซ้อนบนการผลิตไข่เป็ดไล่ทุ่ง	56
3.2.1 “ระบบลูกเล้า”: ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อค้าคนกลางและเกษตรกร	56
3.2.2 การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจระหว่างเกษตรกร กับเจ้าของที่ดิน	62
3.3 พลวัตของการต่อรองในการดำรงชีพของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง	69
3.4 สรุป	73
บทที่ 4 วาทกรรม “ไข่หวัดนก”	74
4.1 อำนาจ/ความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่: กระบวนการทำให้การเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง กลายเป็นประเด็นที่ต้องถูกศึกษา/ควบคุม/ตรวจตรา	76
4.2 การเปลี่ยนไปสู่มาตรฐานเดียวกันภายใต้แนวคิดการเลี้ยงสัตว์ปีก ในระบบโรงเรือนปิด	87
4.3 ภาวะปฏิบัติการณ์ของอำนาจรัฐภายใต้มาตรการควบคุมโรคไข่หวัดนก ในระดับท้องถิ่น	93
4.4 สรุป	99

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 กลยุทธ์ในการต่อรองของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งต่อวาทกรรม “ไขหัวदनก”	101
5.1 การต่อรองในระดับปัจเจกบุคคลของเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง	102
5.1.1 การประนีประนอม/สมยอมกับการครอบงำของอำนาจรัฐ	102
5.1.2 การสร้างกลยุทธ์เพื่อต่อต้านการครอบงำของอำนาจรัฐ ในรูปแบบการเมืองพื้นฐาน	106
5.2 การช่วงชิงสิทธิการเลี้ยงสัตว์ของกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง: การสร้างขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่และการสร้างวาทกรรมต้าน	108
5.2.1 การเผชิญหน้ากับอำนาจรัฐของกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้เกิดการผ่อนปรน/ ปรับเปลี่ยนมาตรการของรัฐ	108
5.2.2 การสร้างวาทกรรมต้านเพื่อตอบโต้กับวาทกรรมไขหัวदनก	121
5.3 สรุป	127
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษา	129
6.1 ข้อค้นพบจากการศึกษา	130
6.2 นัยต่อการพัฒนาสังคม	134
บรรณานุกรม	135
ประวัติผู้เขียน	142

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
2.1 แสดงจังหวัดที่มีจำนวนเป็ดไขไต้หู่ในปี พ.ศ. 2553 มากที่สุด 5 อันดับแรกของประเทศ	27
2.2 การทำนาในพื้นที่ลุ่ม	40
2.3 รูปแบบหลักของการทำนาในพื้นที่ดอน	41
2.4 การใช้พื้นที่เลี้ยงเป็ดไขไต้หู่	45
3.1 จำนวนเป็ดไขไต้หู่และการถือครองที่ดินของเกษตรกรในหมู่บ้านนางนา พ.ศ. 2553	49
3.2 ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงเป็ดไขไต้หู่ต่อรุ่น (18 เดือน)	68
3.3 รายได้ที่มาจากการเลี้ยงเป็ดไขไต้หู่ต่อรุ่น (18 เดือน)	68
4.1 การแบ่งประเภทการเลี้ยงสัตว์ปีกในประเทศไทยตามนิยามของ FAO	85

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา	17
2.1 แสดงจำนวนเป็ดระหว่างปี พ.ศ. 2546-2553	26
2.2 แสดงจำนวนเป็ดแยกตามประเภท ปี พ.ศ. 2553	26
2.3 แผนที่สังเขปของหมู่บ้านนางนา	30
2.4 สภาพน้ำท่วมมาข้าวของชาวนาในพื้นที่หมู่บ้านนางนา	40
2.5 ลักษณะการทำนาตลอดทั้งปีของชาวนาในหมู่บ้านนางนา	41
3.1 สัตว์ส่วนครัวเรือนเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งในหมู่บ้านนางนา จำแนกตามการถือครองที่ดินทำกิน	51
3.2 การอนุบาลเป็ดเล็กในโรงเรือน	59
3.3 การฉีดวัคซีนโดยใช้แรงงานในครัวเรือนของเกษตรกร	61
3.4 การเคลื่อนย้ายฝูงเป็ด	64
3.5 เกษตรกรเก็บไข่เป็ดยามรุ่งเช้า	65
3.6 เฟิงพักที่เกษตรกรใช้สำหรับนอนเฝ้าฝูงเป็ดและที่เก็บรวบรวมไข่เป็ด	66
3.7 การกระจายผลผลิตไข่เป็ดของเกษตรกร	70
3.8 ไข่เป็ดที่ถูกรวบรวมมาไว้ที่บ้านของพ่อค้าคนกลาง	71
3.9 ไข่เป็ดที่วางขายในตลาดนัด	72
4.1 การป้องกันควบคุมแก้ไขสถานการณ์โรคไขหวัดนก และการเตรียมพร้อมสำหรับการระบาดใหญ่ของโรคไขหวัดใหญ่ ระดับชาติ	78
4.2 การทำลายฝูงเป็ดไล่ทุ่งของเจ้าหน้าที่รัฐ	80
4.3 แผนที่แสดงการระบาดของโรคไขหวัดนกในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2549	83
4.4 เปรียบเทียบระดับความปลอดภัยทางชีวภาพในรูปแบบการเลี้ยงแบบต่างๆ	86
4.5 การแบ่งพื้นที่ Zoning ของระบาดวิทยา	91
4.6 จุดตรวจระหว่างโซนภาคกลางกับภาคอื่นๆ	92
4.7 การให้ความรู้เรื่องโรคไขหวัดนกในโรงเรียน	95
4.8 การจับกุมเกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก	96
5.1 การสำรวจหาเชื้อโรคไขหวัดนกด้วยวิธีการเก็บตัวอย่าง Cloacal swab	103
5.2 การอบรมให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพสัตว์แก่เกษตรกร	104

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
5.3 เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งรวมตัวประท้วงบริเวณหน้าทำเนียบรัฐบาล	109
5.4 การแบ่งโซนการเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง	113
5.5 สมุดประจำตัวผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง	114
5.6 เกษตรกรแสดงเสื้อยืดที่มีลวดลายที่สื่อให้เห็นว่าการเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งเป็น “วิถีไทย”	123
5.7 ตัวอย่างการวางแผนการเคลื่อนย้ายผู้เลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งในหนึ่งรอบการผลิต	125